

Svensk Djursjukvårds svar på remissen

Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning SOU 2020:33

Inledning

Svensk Djursjukvård välkomnar en förändring av gymnasieskolans och vuxenutbildningens planering och dimensionering. Svensk Djursjukvård behöver både på kort sikt och på lång sikt kunna anställa kompetenta medarbetare. Ett fungerande utbildningssystem liksom ett relevant utbildningsutbud som matchar näringslivets behov, är helt avgörande för vår kompetensförsörjning och den höga efterfrågan på välutbildad personal som finns inom branschen.

Svensk Djursjukvård kan i likhet med utredningen konstatera att matchningen på arbetsmarknaden idag är bristfällig och att kvaliteten på utbildningarna inte alltid är tillfredställande. Inom djurvård på gymnasiet är det ett högt söktryck, men vi anser i likhet med utredningen att utbildningssystemet i högre grad än idag måste balanseras och dimensioneras för att möta vårt specifika behov. Vi ser idag en otydlighet med att många elever bara läser till djurvårdare på nivå 1 medan vi och andra branscher efterfrågar elever som åtminstone läst till nivå 2.

Vi delar även utredningens problembild att det många gånger saknas en systematik för att utnyttja avsatta resurser på ett effektivt sätt och att det saknas en djupare samverkan mellan kommuner för att kunna optimera utnyttjande av avsatta resurser. Såsom utredningen konstaterar behövs en ökad samordning, analys av utbud och efterfrågan på utbildningar samt bättre samarbete mellan kommuner, enskilda huvudmän, näringsliv och skolor.

En ny modell för planering och dimensionering av gymnasieskola och vuxenutbildning för att i högre grad styra utbildningar efter arbetsmarknadens behov anser vi vara nödvändig. Ett framtida utbildningssystem där betydande hänsyn ska tas till både ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov ställer stora krav på att även yrkesutbildningar är attraktiva och håller hög kvalitet. En grundläggande förutsättning anser Svensk Djursjukvård därför vara att samtliga yrkesutbildningar erbjuder grundläggande behörighet som utökat program, men med möjlighet för de elever som så önskar att välja bort dessa. Inom djursjukvården är det viktigt att våra elever kan ta tillvara sin praktiska erfarenhet de får inom naturbruksprogrammet. Tillsammans med en grundläggande behörighet är det en förutsättning för elevernas möjlighet till livslångt lärande på företagen och vidare i utbildningssystemet, inom djursjukvården, främst inom SLU.

Sammanfattning

Svensk Djursjukvård ställer sig i huvudsak positiv till utredningens övergripande principer. Framförallt tillstyrker vi förslaget *att utbudet av utbildning i gymnasieskolan ska beslutas med hänsyn till elevernas efterfrågan och behov och behoven på arbetsmarknaden*. Ett utbildningsutbud som matchar näringslivets behov är enligt oss helt avgörande för näringslivets kompetensförsörjning. Vi tillstyrker också förslaget *att Kommuner ska samverka för ett ändamålsenligt utbud*. Samverkan och samordning är nödvändig för att kunna erbjuda ett mångsidigt utbildningsutbud med hög kvalitet inom både gymnasiet och yrkesvux.

På principiell nivå ställer sig Svensk Djursjukvård positiv till huvuddelen av utredningens övriga förslag. Samtidigt som vi principiellt är positiva till förslagen inser vi att många av dessa blir komplexa när de konkretiseras, varvid vi väljer att särskilt kommentera några av förslagen. Framförallt handlar det om förslagen *att möjligheten att delta i yrkesutbildning i regionalt yrkesvux inom samverkansområdet ska öka, att regionala branschråd för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska bidra med information om arbetsmarknadens kompetensbehov, att Skolverket ska besluta om regionala ramar för utbudet på gymnasial nivå samt förslaget att nya verktyg för tillsyn och kvalitetsgranskning är avgörande för en mer likvärdig gymnasial utbildning*. Svensk Djursjukvård ställer sig principiellt positiv till förslagen *att enskilda huvudmän ska bidra till ett ändamålsenligt utbud samt att enskilda huvudmän för gymnasieskola ska ges godkännande i förhållande till utbildningsbehoven*. I det här sammanhanget vill vi dock poängtera att för oss råder principen att det alltid är kvalitet som ska styra – oavsett huvudmannaskap.

Till skillnad från ovan nämnda förslag är Svensk Djursjukvård kritisk till att utredningen väljer att lämna frågan om grundläggande högskolebehörighet i yrkesprogrammen outredd till förmån för att endast lämna förslaget *att gymnasieskolans utbildningar bör utvecklas*. Svensk Djursjukvård är i behov av kompetent personal och att ha möjlighet att läsa vidare på SLU efter avslutad gymnasieutbildning ger branschen bättre elever som är väl påklädda för vad yrkesinriktade högskolestudier innebär. Vi anser att yrkesutbildning, framförallt inte djurvårdare nivå 2, inte ska vara ett andrahandsval eller en stängd dörr för vidare studier. Grundläggande högskolebehörighet, och utökade möjligheter till studier inom yrkesvux är därmed en grundförutsättning för ökad dimensionering av gymnasial utbildning. Vi kan därmed konstatera att frågan om att få till stånd en förändring avseende grundläggande högskolebehörighet kvarstår.

I princip är vi positiva till huvuddelen av utredningens övriga förslag. Men samtidigt inser vi att många av förslagen riskerar att bli komplexa när de ska konkretiseras. Vi väljer att särskilt kommentera några av dessa:

6.1.1 Det behövs nya principer för planering och dimensionering av utbudet i gymnasieskolan

Utredningens förslag: När huvudmän bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på dessa ska betydande hänsyn tas till både ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov.

Utredningens bedömning: Regeringen bör uppdra åt Statens skolinspektion att redovisa en analys av hur myndigheten avser att utöva tillsyn över huvudmännens efterlevnad av de nya reglerna för planering och dimensionering.

Svensk Djursjukvård tillstyrker utredningens förslag om att man bör ta hänsyn till både ungdomars behov och arbetsmarknadens behov. Utbildningarna måste i högre grad än idag styras efter arbetsmarknadens behov. Idag går ett stort antal elever ut gymnasieprogram med svag koppling till arbetsmarknaden. För att styrningen ska fungera, bör nyetableringar av utbildningar som ensidigt tillgodoser elevernas val begränsas. I det här sammanhanget är det viktigt att poängtera att kvalitet ska styra – oavsett huvudmannaskap.

En förutsättning för att detta ska fungera är att både ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov är känt. Det finns stora behov av underlag av hög kvalitet och som har stor träffsäkerhet. För att det ska ha effekt behöver det också följas upp. Svensk Djursjukvård delar utredningens bedömning att Skolinspektionen ska få i uppdrag att utöva tillsyn över huvudmännens efterlevnad.

Svensk Djursjukvård vill poängtera att man arbetar för en ökad attraktivitet och kvalitet inom yrkesprogram samt utveckling av dessa. Ett första steg bör vara att införa en grundläggande behörighet (med bibehållen yrkesexamen) till högskolan inom alla yrkesprogram, i vårt fall behörighet till SLU:s treåriga utbildningar. Se vidare under 6.9.2.

6.1.2 Kommuner ska samverka för ett ändamålsenligt utbud

Utredningens förslag: När det gäller gymnasieskolan ska kommunen ingå ett samverkansavtal som omfattar ett geografiskt område med minst ett visst antal invånare som ingår i gymnasieskolans målgrupp och med minst två andra kommuner (primärt samverkansavtal). Samverkansavtalet ska avse planering, dimensionering och erbjudande av nationella program samt programinriktat val och yrkesintroduktion, utformade för en grupp elever, inom gymnasieskolan. Samverkansavtalet ska utformas med hänsyn till ungdomars efterfrågan och behov samt arbetsmarknadens behov. Avtalet ska även utformas med hänsyn till ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser och kommunernas skyldighet att erbjuda ett allsidigt urval av utbildningar. Kommunen får även träffa samverkansavtal med en eller flera regioner och andra kommuner (sekundära samverkansavtal). De kommuner som har träffat ett primärt eller sekundärt samverkansavtal bildar ett primärt respektive ett sekundärt samverkansområde för utbildningen. Om en kommun ingår i ett kommunalförbund som är av samma omfattning och avser sådan utbildning som ett primärt samverkansavtal, behöver dessa kommuner inte träffa samverkansavtal. I sådana fall ska bestämmelserna som gäller samverkansavtal i stället gälla för kommunalförbundet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om samverkansavtalens omfattning och innehåll och om undantag från kravet på samverkansavtal. Statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) ska fortsatt villkoras med att minst tre kommuner samverkar och ansöker gemensamt. Villkoren ska dock förtydligas på så sätt att de samverkande kommunerna ska träffa ett samverkansavtal och att de samverkande kommunerna bildar ett samverkansområde.

Svensk Djursjukvård delar utredningens förslag om att kommuner bör samverka. Kommunernas samarbete kring gymnasiala utbildningar bör öka av rent ekonomiska skäl. Många gymnasieutbildningar är dyra och svåra att motivera för små kommuner med få sökande. Därför välkomnar vi utredningens förslag om att minst tre kommuner bör gå samman för att gemensamt planera och erbjuda utbildning.

Svensk Djursjukvård vill understryka att om utbildningsutbudet ska vara brett och kostnaderna rimliga krävs en nära och effektiv samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Säkerställ att befintlig branschinvolvering tas till vara och utvecklas. Utredningen borde därför gå längre och föreslå gemensamma samverkansområden för både gymnasieskola och yrkesvux.

Svensk Djursjukvård vill tydligt poängtera att vid en dimensionering är det utgången och inte inriktningen som ska ses över. Ett tydligt exempel på det är att djurvårdare nivå 2 har ett yrkesprov varpå det är lätt att se vilka elever som är anställningsbara och vilka som inte är det. Idag läser ca 300 elever årligen till djurvårdare nivå 2. Svensk Djursjukvård har behov av minst hundra om året, andra branscher lika många. En del elever läser vidare inom högre utbildning. Denna utgång går alltså INTE att dimensionera ner.

6.3.5 Regionala branschråd för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska bidra med information om arbetsmarknadens kompetensbehov

Utredningens förslag: Det ska finnas regionala branschråd för gymnasieskolans och gymnasiesärskolans yrkesutbildning som kommunen ska ansvara för. De ska bidra med att bedöma arbetsmarknadens behov i varje primärt samverkansområde. Samverkansavtalen för primära samverkansområden ska innehålla reglering av hur branschråden ska organiseras. De regionala branschråden får omfatta ett eller flera primära samverkansområden. Branschråden ska regelbundet behandla frågor om nationella yrkesprogram, programinriktat val som är inriktade mot ett yrkesprogram, yrkesintroduktion och nationella program inom gymnasiesärskolan, som erbjuds i samverkansområdet. Samtliga samverkande kommuner, enskilda huvudmän som bedriver utbildning på yrkesprogram och programinriktat val inriktat mot yrkesprogram och yrkesintroduktion och på gymnasiesärskola inom samverkansområdet, regional utvecklingsansvarig aktör, Arbetsförmedlingen och representanter för branschområdet ska erbjudas att delta. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om branschråden.

Svensk Djursjukvård tillstyrker utredningens förslag om att det ska finnas regionala branschråd för gymnasial yrkesutbildning.

Utredningens förslag om att det ska skapas branschråd som ska bidra med kunskaper om arbetsmarknadens behov är positivt. För att branschråden ska fungera, vara aktiva, och kunna fungera enligt utredningens önskemål krävs ett antal faktorer som vi vill poängtera.

Svensk Djursjukvård anser att det är av yttersta vikt att branschråden speglar hela det lokala/regionala näringslivet inom den bransch som åsyftas. En bred samverkan är en förutsättning för att samtliga branscher blir representerade. Branschråden måste hållas relativt breda och definitionen av bransch i detta fall ska motsvara yrkesprogrammets inriktning, i vårt fall inriktningen djur på Naturbruksprogrammet. De som har legitimitet hos arbetslivets parter ska ingå i råden. Vidare föreslår vi att rådets strukturella sammansättning ska utformas i samråd med de nationella programråden.

Svensk Djursjukvård anser även att det är av yttersta vikt att samma branschråd ska kunna verka inom flera samverkansområden. Branschråden ska snarare verka inom ett arbetsmarknadsområde.

Det är näringslivets behov som ska vara i fokus för branschråden. Andra deltagare, såsom kommunrepresentanter, RJA, Arbetsförmedlingen osv kan och bör också få medverka inom branschråden, men företagen måste sätta dagordningen.

Det behövs en resurs/samordnare för att driva arbetet. Utredningen har inget förslag kring hur råden ska drivas och det anser vi vara en stor begränsning. Det behöver avsättas en resurs, gärna en heltidsanställd per branschråd vars uppgift är att sköta samverkan med rådet, de övriga råden, näringslivet, kommunen, skolorna, skolverket, skolinspektionen och de nationella programråden.

Samverkan och drift av branschråden föreslår Svensk Djursjukvård att regionen och de regionalt utvecklingsansvariga (RUA) på regionen ansvarar för. Dels för att det är en organisation utan egenintresse i sakfrågorna dels för att deras roll är att stärka regionens näringsliv, vilket vi anser väl sammanfatta med rollen för branschråden.

Svensk Djursjukvård delar inte fullt utredningens förslag kring frågor som ska avhandlas inom branschråden. Vi anser att uppdraget för råden måste handla om den strategiska kompetensutvecklingen inom samverkansområdet. Vi förutsätter att branschråden får vara med och tycka till om en eventuell dimensionering. Det är viktigt att diskussionerna förs på rätt nivå och handlar om företagens behov och utmaningar, och kan gärna involvera frågor kring YH och validering. I de lokala programråden kan de mer skolnära frågorna, såsom APL, avhandlas. För att effektivisera råden måste samma råd användas för både gymnasieskola och yrkesvux. Vidare anser Svensk Djursjukvård att branschråden ska användas i dialog med skolinspektionen kring beslut om vilka som ska driva de utbildningar som branschrådet avser. Branschråden kan och bör vara en viktig part för att få en mer kvalitetsdriven konkurrens om utbildningsplatserna.

Svensk Djursjukvård anser att det behövs en nationell samordning av de regionala branschråden och att det finns en koppling till de nationella programrådets uppdrag.

6.9.1 Nya verktyg för tillsyn och kvalitetsgranskning avgörande för en mer likvärdig gymnasial utbildning

Utredningens bedömning: Skolinspektionen bör ges i uppdrag att utvidga sin granskning av undervisningens kvalitet i yrkesämnen. Regeringen bör även låta utreda hur Skolinspektionens kunskap om skolors kvalitetsbrister snabbare och mer effektivt kan nyttiggöras för att höja kvaliteten och öka likvärdigheten i utbildningen på gymnasial nivå.

Vi delar utredningens bedömning både vad gäller behovet av en tydligare kvalitetsgranskning av yrkesutbildning och yrkesämnen samt behovet av bättre insatser för att stödja huvudmän i att kunna utveckla kvaliteten. Inom djursjukvården är kvaliteten avgörande för att branschen ska fortsätta att utvecklas. I vårt fall är det elever som läser till djurvårdare på nivå 2 (med vissa tillägg som de skolor med hög kvalitet tillhandahåller) som är anställningsbara i branschen. Nivå 2 nås genom att utbildningarna håller en hög kvalitet. Skolinspektionen har i tematiska studier (inom djur, rapport 2018:7901) tydligt visat att det finns ett stort utvecklingsbehov för att stärka kvaliteten inom gymnasieskolans yrkesprogram, framförallt inom inriktningen djur på Naturbruksprogrammet.

Precis som utredningen konstaterar är detta en krävande uppgift, vilket sannolikt är en delförklaring till att detta endast har genomförts i ett mindre antal tematiska studier och inte ingår i den löpande inspektionen. Samtidigt har Skolinspektionen själva uppgivit att de uppfattar sitt mandat inom området som otydligt. Svensk Djursjukvård välkomnar därför en förändrad instruktion och ett långsiktigt uppdrag till Skolinspektionen kring nya verktyg och kvalitetsgranskning.

I detta uppdrag bör även berörda branscher ges tillfälle att bidra med synpunkter om hur examensmål för program och övergripande kvalitet ska bedömas samt hur nationella programråd, regionala branschråd och lokala programråd kan bidra i tillsyn och kvalitetsgranskning.